

ПЕРВИННА ПРОФЕСІЙНА ПІДГОТОВКА – ВАЖЛИВИЙ ЕТАП ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ ВЗАЄМОДІЇ КУРСАНТІВ ВИЩОГО ВІЙСЬКОВОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

У статті розглядається важливість первинної професійної підготовки, ролі командирів та викладачів у процесі формування комунікативної взаємодії курсантів вищого військового навчального закладу, розкривається специфіка військової діяльності курсантів у складі підрозділів.

Ключові слова: вищий військовий навчальний заклад, первинна професійна підготовка, комунікативна взаємодія, командир, викладач.

В статье рассматривается важность первичной профессиональной подготовки, роли командиров и преподавателей в процессе формирования коммуникативного взаимодействия курсантов высшего военного учебного заведения, раскрывается специфика военной деятельности курсантов в составе подразделений.

Ключевые слова: высшее военное учебное заведение, первичная профессиональная подготовка, коммуникативное взаимодействие, командир, преподаватель.

Importance of primary professional training, role of commanders and teachers in process of forming of communicative interaction of cadets of higher military educational establishment is considered in given article. Specificity of military activity of cadets as members of subdivisions is submitted.

Key words: higher military educational establishment, primary professional training, communicative interaction, commander, teacher.

Первинна професійна підготовка, є обов'язковою складовою частиною військово-професійного навчання та практичної підготовки майбутніх офіцерів до виконання службових обов'язків за посадовим призначенням за певною спеціальністю.

Актуальність формування комунікативної взаємодії курсантів у вищому військовому навчальному закладі в процесі первинної професійної підготовки курсантів зумовлена необхідністю удосконалення системи навчання і виховання майбутніх офіцерів Збройних Сил України що передбачає модернізацію роботи командирів та науково-педагогічних працівників навчального закладу.

Первинна професійна підготовка — найбільш важливий та складний етап для курсантів. Для багатьох із них навчання у військовому інституті — початок самостійного життя. Юнаки вперше зустрічаються з новою обстановкою, з невідомими раніше умовами навчання і життя військового закладу. Виникає суперечність між звичними формами поведінки і статутними вимогами. Першокурсники ще не цілком усвідомили їхню сутність, не опанували прийоми виконання. Відбувається перебудова старого динамічного стереотипу і формування нового, перебудова старих і вироблення нових звичок. Цей процес не безболісний, він викликає негативні психічні реакції, глибокі переживання курсанта-першокурсника.

Головною метою первинної професійної підготовки курсантів вищих військових

навчальних закладів Міністерства оборони України є:

– морально-психологічна адаптація курсантів-першокурсників до умов військової служби, створення таким чином доброго підґрунтя для оволодіння військовою кваліфікацією протягом усього періоду навчання;

– створення комунікативно-сприятливого виховного середовища серед курсантів для подальших їх злагоджених дій не тільки при виконанні своїх службових обов'язків, а і при вирішенні завдань у складі навчально-виховних колективів;

– підготовка курсанта як солдата, здатного впевнено діяти на полі бою та вести вогонь зі стрілецької зброї;

– підготовка курсантів до прийняття Військової присяги.

На основі вивчення нормативних навчально-методичних документів та набутого досвіду, в контексті нашого дослідження первинну військово-професійну підготовку курсантів визначаємо як систему організаційних, дидактичних та виховних заходів, в процесі військово-професійного навчання майбутнього офіцера за певною спеціальністю, спрямована на виконання навчальних і виховних завдань програми підготовки, прищеплення курсантам первинних практичних навичок вимог військової служби.

Формування комунікативної взаємодії курсантів вищого військового навчального закладу у період первинної професійної підготовки розпочинається з процесу адаптації

першокурсника до умов діяльності. Це явище дуже складне і багатогранне. «Емоційне сприйняття воїном інших військовослужбовців і різних груп, а також групою інших груп і окремих військовослужбовців має велику зворотню силу впливу на інтелектуальну і волюву сферу як особистості, так і військового колективу. Воно є основою формування відповідного самопочуття воїнів» [1, с.181].

На етапі первинної професійної підготовки важливе місце серед факторів формування особистості, у тому числі й особистості майбутнього офіцера має діяльність у вищому військовому навчальному закладі. Військова діяльність підпорядкована чітко вираженим суспільно-державним цілям і об'єктивно зумовлює глибоко гуманістичний характер. Сучасні складні комплекси озброєння та бойової техніки значно підвищили взаємодію військовослужбовців при вирішенні навчально-бойових завдань. Специфічність умов військової навчально-виховної діяльності потребує від особового складу спільних і узгоджених дій, високої бойової майстерності, дисципліни, що здійснює формуючий вплив на особистість військовослужбовця. Специфіка військової діяльності полягає:

по-перше, у тому, що вона готує людину до найважчого та небезпечного для життя виду діяльності – до ведення бою, який вимагає від неї високого напруження моральних та фізичних сил, високої бойової майстерності, виключної дисциплінованості, готовності до самопожертви;

по-друге, військова діяльність є діяльністю висококваліфікованою, пов'язаною з вивченням, обслуговуванням та експлуатацією складної сучасної бойової техніки та зброї. У цій діяльності, не зважаючи на високу фізичну напруженість, зростає питома вага інтелектуальної складової, пов'язаної з вирішенням найважливіших розумових завдань;

по-третє, ця діяльність підпорядковує усі елементи життєдіяльності військовослужбовця забезпеченню головного завдання – постійної бойової готовності підрозділу;

по-четверте, у ній велика роль моральних вимог до майбутнього захисника Батьківщини [2, с.47]

Характерним для первинної професійної підготовки сьогодні є також суперечність між обсягом, новизною, складністю навчального матеріалу, з одного боку, і відсутність навичок і умінь самостійної роботи в умовах

військового інституту — з іншого. З перших днів перебування у вищому військовому навчальному закладі відбувається дидактична комунікація. Курсантам необхідно допомогти слухати і записувати лекцію, самостійно вивчати і конспектувати рекомендовану літературу, якісно готуватися до семінарських занять, виконувати самостійну роботу, складати заліки та екзамени.

Практичний етап комунікативної взаємодії курсантів вищих військових навчальних закладів у період первинної професійної підготовки свідчить що сьогодні необхідні якісні зміни в стосунках курсанта, командира, викладача.

Звичайно, специфіка Збройних Сил регламентує ці стосунки певними субординаційними обмеженнями. Проте в існуючих рамках є широке поле для створення емоційного комфорту і сприятливої морально-психологічної атмосфери, в яких проходить діяльність суб'єктів навчально-виховного процесу – курсанта, командира, викладача. У зв'язку з цим у період первинної професійної підготовки велике значення має формування ставлення курсанта до військової професії, якому відповідають кілька рівнів. На рівні почуттів це ставлення виникає у вигляді інтересу до професії, тобто емоційного враження від значущого об'єкта. Цей інтерес породжує орієнтоване ставлення до даної професії як до можливого або обов'язкового вибору в майбутньому. Він стає елементом духовного життя юнака ще в період навчання в школі і супроводжується роздумами про військову професію і бажанням одержати якомога більше інформації про її зміст. Опитування першокурсників Військового інституту телекомунікацій та інформатизацій Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут» на 1-й стадії первинної професійної підготовки 2010/11 навчальних років показало, що у більшості (79%) вияв інтересу до військової професії виник ще у 8–11 класах загальноосвітньої школи.

Як бачимо із практики прискоренню процесу комунікативної взаємодії курсантів сприяє ближче знайомство з професією під час навчання, зіставлення власних сил з вимогами професії, усвідомлення перспектив у професійній кар'єрі військового. Динаміка комунікативної взаємодії, як показує експериментальна робота, залежить від масових інформаційних процесів, від мікроклімату у відділенні, навчальній групі, навчальному курсі, від індивідуально-психологічних особливостей курсантів. Психологічні особливості –

темперамент, характер, здібності, нахили, що мають індивідуальні риси, – складають структуру особистості, певним чином визначають індивідуальність. Індивідуальність кожного курсанта, особистісно-соціальна за походженням, має свій зміст і структуру. Зміст кожної індивідуальності включає широкий духовний світ, індивідуальну свідомість та неповторність. До елементів свідомості відносимо: уявлення, знання, погляди, переконання, ціннісні орієнтації, загальну спрямованість особистості. Індивідуальний світогляд, що включає науковий, філософський, етичний, естетичний та правовий компоненти, має прямий зв'язок з військовою професійною майстерністю. Пізнання, спілкування, навчання, практичне виконання обов'язків військової служби є головними сферами, де формується особистість майбутнього військового фахівця. У вирішенні всіх цих питань важлива роль відводиться командирам та викладачам військового навчального закладу.

У період первинної професійної підготовки у роботі з курсантським колективом від командира вимагаються певні знання з основ педагогіки та психології, особистий досвід військової служби, багато уваги і такту. У процесі формування комунікативної взаємодії слід звертати особливу увагу на корекцію поведінки курсантів. Разом з цим, складність адаптаційного періоду не повинна викликати зменшення вимогливості до курсантів. При цьому необхідно враховувати, що вимогливість має носити розумний характер, бути постійною і тактовною. Важливим елементом комунікативної взаємодії є формування психологічного клімату та встановлення психологічних зв'язків між курсантами. Особливу увагу в період первинної професійної підготовки необхідно звернути на дві категорії курсантів:

1) які за своїм темпераментом, рисами характеру, організаторськими здібностями, життєвим досвідом можуть стати лідерами в колективі;

2) які через труднощі комунікативної взаємодії, власні індивідуальні особливості та

інші причини можуть опинитися в ізоляції в курсантському середовищі.

У роботі з такими курсантами основні зусилля спрямовуються не тільки на загальні адміністративні заходи, а й на індивідуально-виховну роботу та психологічну підтримку. Тут повинна бути систематичність, навіть незначний вияв людської уваги з боку командира сприяє позитивним зрушенням.

Перед проведенням первинної професійної підготовки курсантів безпосередньо у вищому військовому навчальному закладі на протязі 2-х діб формуються начальні-виховні підрозділи (відділення, групи, курс).

Навчальна група, навчальний курс є первинним колективом і виконує головну роль у виховному процесі військового закладу. Тут устанавлюються безпосередні особистісні контакти і дружні відносини. І.С. Кон указує на те, що дружба займає виключне місце у сфері юнацьких уподобань [3, с. 115]. У молодіжних колективах створюються можливості для самореалізації, виробляються погляди, оцінки, групові норми, що впливають на моральний розвиток особистості, в них реалізуються завдання щодо оволодіння майбутньою військовою професією.

Становлення особистості майбутнього офіцера відбувається у відділенні, навчальній групі, навчальному курсі, факультеті, інституті. Курсант пов'язаний з цим середовищем різними видами спілкування та колективної діяльності. З іншого боку, ці колективи, впливаючи на особистість, виконують функцію соціального контролю, що виражається в оцінках, нормах поведінки, громадській думці. У колективі формуються моральні й духовні цінності, які створюють сильний вплив на особистість.

Аналізуючи практичний стан взаємодії курсантів і беручи до уваги, що навчально-виховний процес у вищому військовому навчальному закладі організовується як сумісна діяльність, вважаємо за необхідне відпрацювання педагогічних основ системи взаємодії курсантів на етапі первинної професійної підготовки.

Література

1. Актуальные проблемы педагогики и психологии высшей военной школы / Под ред. А.В. Барабанищикова. – М.: ВПА, 1980. – 277 с.
2. Дзьобань О.П. Діяльність як фактор формування особистості у військовому колективі / О.П. Дзьобань // Наукові записки Харківського військового університету. – 1999. – Вип. II. Соціальна філософія, педагогіка, психологія. – С. 47–49.
3. Кон І.С. Психология юношеского возраста: проблемы формирования личности. – М.: Знание, 1979. – 175 с.